

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КИРИЛО-МЕТОДИЕВСКИ НАУЧЕН ЦЕНТЪР ПРИ БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИЖЕВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. М. Т. КАЛАШНИКОВА
НАУЧНОЕ СООБЩЕСТВО “ПИСЬМЕННОЕ НАСЛЕДИЕ”
DIGITAL MEDIEVALIST SCHOLARLY COMMUNITY
ФОНДАЦИЯ „УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ“

**Писменото наследство
и информационните технологии**

El’Manuscript–2014

Материали от V международна научна конференция
Варна, 15–20 септември 2014 г.

София · Ижевск
2014

Сборникът е издаден с финансовата подкрепа на Министерството на образованието и науката на Република България по процедура за подкрепа на международни научни форуми.

Отговорни редактори: проф. дфн В. А. Баранов
 доц. д-р В. Желязкова
 д-р А. М. Лаврентъев

Редактори: Нели Ганчева, Веселка Желязкова (български текст)
 О. В. Зуга, В. А. Баранов (руски текст)
 Кевин Хокинс (Kevin Hawkins) (английски текст)

Писменото наследство и информационните технологии [Текст] : материали от V международна науч. конф. (Варна, 15–20 септември 2014 г.) / отг. ред. В. А. Баранов, В. Желязкова, А. М. Лаврентъев. — София ; Ижевск, 2014. — 448 с.

Сборникът съдържа материали от конференция, посветена на разработването и създаването на съвременни средства за съхраняване, описване, обработка, анализ и публикуване на ръкописни и старопечатни книжовни паметници и исторически извори, а също и на въпросите за подготвянето на електронни ресурси в областта на хуманитаристиката и тяхното използване в научните изследвания и преподаването.

© Кирило-Методиевски научен център — БАН, 2014
© Ижевский государственный технический университет
им. М. Т. Калашникова, 2014
© Авторски колектив, 2014
© Лилия Тошкова — графичен дизайн на корицата, 2014

ISBN 978–954–9787–25–2

Електронни ресурси за дистанционно обучение по медиевистика

Татяна Славова

Електронни ресурси, медиевистика, дистанционно обучение

Digital Resources for Distance Learning in Medieval Studies

Tatyana Slavova

Under the E-Medievalia (Electronic Resources for Distance Learning in Medieval Studies) project scheme funded by the European Union, an e-learning system has been designed (<http://e-medievalia.uni-sofia.bg>) to support the study various topics such as Byzantine Middle Greek, Old Bulgarian, the history of Bulgarian, Old Bulgarian literature, theology, Bulgarian history and culture during the Middle Ages, philosophy of the Latin and Byzantine Middle Ages, text linguistics and the language of medieval manuscripts. The system also supports a practicum in computational and corpus-based medieval studies and contains a virtual library.

Една от задачите на съвременната хуманитаристика е разработването на иновативни интердисциплинарни подходи при изучаване на средновековната българска история, литература и език, средновековното богословие, изкуство, право и философия. Отскоро във виртуалното образователно пространство съществува уеб базирана система за електронно обучение по медиевистика e-Medievalia, реализирана за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“ по проект E-Medievalia (Електронни ресурси за дистанционно обучение по медиевистика, договор BG051PO001-4.3.04-0004) с ръководител проф. дфн Татяна Славова. Проектът е осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз, схема за безвъзмездна финансова помощ „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование“.

Екипът от 50 експерти и обучители включва учени и преподаватели езиковеди, литератори, богослови, философи, историци, изкуствоведи от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (Факултет по славянски филологии, Богословски, Философски и Исторически факултети, Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“), Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Българската академия на науките (Институт за български език, Институт за литература, Институт за исторически изследвания), Националната художествена академия, Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Благодарение на техните усилия беше изградена програма за дистанционно обучение e-Medievalia с 23 курса (самостоятелни и в модули) в следните категории:

Филология — Византийски (средногръцки) език (А. Омарчевски, А. Делчева), Старобългарски език (Т. Славова), История на българския език (А.-М. Тотоманова), Старобългарска литература (А. Стойкова, В. Грудков, М. Йонова), Текстология и език на средновековните писмени паметници (Първите славянски текстове на църковното право, М. Цибранска; Славянските преводи на старозаветните книги, И. Карачорова; Дамаскините в българската книжовноезикова традиция, Е. Мирчева)

Богословие — Православна мистириология (Л. Тенекеджиев), Проблеми на гръцката патристика IV–VI в. (Св. Риболов), Въведение в История на Църквата (П. Павлов), Византийското богословие през XIV в. (Ив. Христов)

Средновековна история — Българска средновековна дипломация (П. Ангелов), Духовна култура на средновековна България (М. Каймакамова), Централизъм и регионализъм в средновековна България (Г. Николов), Политическа мисъл на ранносредновековна България (А. Николов)

Философия — Византийската философия. Основни теми и понятия (Г. Каприев), Философските дискусии от последните десетилетия на Византия (Ц. Бояджиев), Проблемът за индивидуалността в средновековието и ранната модерност (О. Георгиев)

Средновековно право — История на средновековното право. Извори, институции, фиск (Ив. Билярски)

Средновековна култура — Книгата и нейната роля за формиране менталността на човека през Средновековието (В. Велинова)

Средновековно изкуство — Виртуална библиотека по медиевистика. Писмо, образи и текстове в българската ръкописна традиция до края на XVII в. (Е. Мусакова), Българското средновековно изкуство и литература — пътища на взаимодействие (Б. Пенкова), История на византийската живопис. Основни иконографски модели (Св. Ангелов). Виртуалната библиотека съдържа 3 основни раздела: 1) обширна тематична библиография (по кодикология, палеография, археография, ръкописна украса, типове писмо, миниатюра, отделни паметници, книжовници и школи, описи, каталози и издания на ръкописи), 2) каталог с подробно описание на 50 илюстрирани български и южнославянски ръкописа от X–XVII в., 3) палеографски албум (с образци от украсата на включените ръкописи).

Чрез така структурираната електронна програма по медиевистика и нейните ресурси обучаваните дистанционно могат да придобият цялостна представа за историческата, теологическата, езиковата, философската и културната традиция в Балканския регион през Средновековието. Програмата представя езика, историята и културата на средновековна България комплексно и интердисциплинарно в контекста на основните европейски богословски и философски програми и в частност тези във Византия от IV в. нататък.

Специфична част на системата e-Medievalia е и *Практикумът по компютърна и корпусна медиевистика*, който съдържа ресурси (граматичен речник и анотиран електронен корпус) за обработка на старобългарски и средновековни славянски текстове. Като инструментариум на практикума се използват морфологичен анотатор и средство за снемане на морфологичната многозначност. Целта е студен-

тите да се обучат да работят със специализиран софтуер за обработка на средновековни ръкописи, внедрявайки на практика електронни ресурси в областта на старобългаристиката.

На електронната платформа на свободен достъп е разположен и *средновековен гръцко-български речник* със 7933 статии, създаден от Ив. Христов въз основа на дигиталната XML версия (<http://histdict.uni-sofia.bg>) на *Старобългарски речник*. Т.1, 1999. Т. 2, 2009. Изд. „Валентин Траянов“ като допълнителен работен инструмент, позволяващ да се проследи предаването на гръцките думи и словосъчетания в старобългарските преводни паметници. Уеб базираната система e-Medievalia е с богати мултимедийни възможности за интегрирано показване на текстова, графична, видео- и аудиоинформация, притежава възможности за публикуване на научни разработки и създаване на интернет списание. Основният портал на e-Medievalia е на адрес <http://e-medievalia.uni-sofia.bg>, където може да се намери информация за проекта, електронните ресурси, техните автори, актуални новини, събития. На началната страница има връзка към системата за дистанционно обучение, базирана на Moodle, достъпът до който е контролиран (*потребители* с предварително дефинирани *роли, права*) и се осъществява след получаване на потребителско име и парола. Електронните курсове и ресурси са изградени интерактивно с множество вътрешнотекстови и външни линкове, допълнителни изображения и илюстрации, помощни материали като библиографии (обща или тематични), практикуми (специално създадени христоматии с текстове), упражнения, тестове, речници, видеа, снимки от изложби и др. Различните онлайн задачи за самоподготовка и проверка на знанията целят да стимулират самостоятелното мислене на студентите, критическия им подход към различни явления от областта на хуманитаристиката и най-вече практическото им приложение в професионална среда. Предлагайки иновативни решения в областта на медиевистиката, електронната система e-Medievalia на практика подпомага традиционната форма на обучение. Важно е, че една група студенти може да бъде записана в няколко курса, което несъмнено ще допринесе за тяхното бъдещо професионално израстване. До края на 2014 г. ще бъдат обучени около 1000 студенти бакалаври (редовна и задочна форма на обучение), магистри, докторанти от различни висши учебни заведения в страната. Отделни курсове ще бъдат преведени на английски език с цел набирането на студенти от чужбина.

Така системата e-Medievalia, обединявайки и надграждайки съществуващите електронни ресурси по медиевистика, предлага един съвременен модерен продукт в областта на хуманитарното образование. Чрез него българското и европейското историческо, културно, словесно и философско наследство се представя в пълнота и многообразие, а използването на електронните ресурси в традиционните университетски курсове несъмнено ще повиши качеството на образователния процес, както и ще популяризира в интернет пространството постиженията на средновековната българска история и литература, богословие, философия и право, Кирило-Методиевата книжовна традиция и българо-византийските връзки.